

Stanisław Odrowąż Wysocki

OBLICZANIE
PRZEWODOW
ELEKTRYCZNYCH

WYDAWNICTWO ZWIĄZKU ELEKTROWNI POLSKICH

OBLICZANIE PRZEWODÓW ELEKTRYCZNYCH

NAPISAŁ

STANISŁAW ODROWĄŻ WYSOCKI

PROFESOR POLITECHNIKI WARSZAWSKIEJ

I 41

WARSZAWA

ok. 1930

DRUKARNIA TECHNICZNA, SP. AKC.,
WARSZAWA, CZACKIEGO 3/5.

Przedmowa.

Książka niniejsza powstała z wykładów moich w Politechnice Warszawskiej. Materiał starałem się ująć w formę pedagogiczną, przystępną zarówno dla inżyniera i studenta, jak i dla technika — praktyka. W tym celu każdy niemal wzór ilustrowałem przykładem liczbowym.

Materiał zbierałem z dzieł i czasopism technicznych, przeważnie niemieckich. Szkieletem, na którym materiał gromadziłem, były niewątpliwie wykłady Dr. Karola Wirtza, mego profesora z Politechniki Darmsztackiej.

Korzystałem z dzieł klasycznych: Herzoga i Feldmanna, Prof. Roesslera, tudzież z podręczników Soschinskiego, Prof. Teichmüllera, Kysera i wielu innych. Obliczanie sieci przedstawiłem wg Fricka, Kenelly'ego, Coltri'ego, wykreślne rozwiązanie równań — wg Thomälena, obliczenie na minimum objętości — wg Santarellego, obliczenie na gospodarność — wg Thomsona, Hochenegga i Eimera, analizę układów trójfazowych — wg Gallussera, obliczenie symboliczne — wg Breitfelda.

Zasady projektowania sieci opracowałem samodzielnie. W roku 1906 ogłosiłem w „Przeglądzie Technicznym“ artykuł p. t. „Przybliżone obliczanie sieci elektrycznych“, w którym podałem sposób obliczania liczby punktów zasilających, zależnie od wyznaczonego przekroju w sieci rozsyłowej. Obecnie metodę tę pogłębiłem, powiązałem z obliczeniem na gospodarność i zastosowałem do rozmaitych przypadków, zdarzających się w praktyce.

Serdecznie dziękuję profesorom M. Pożaryskiemu i L. Staniewiczowi za przejrzenie rękopisu i udzielenie cennych uwag, dyrektorowi J. Rzewnickiemu — za korektę językową, inżynierowi J. Surmackiemu — za opracowanie części rysunkowej, inżynierowi S. Konczykowskiemu — za pomoc przy korekcie, wreszcie „Związkowi Elektryków Polskich“ i dyrektorowi inżynierowi M. Kuźmickiemu — za pomoc w wydaniu mej pracy.

S. WYSOCKI.

Wskazywanie

Wskazywanie jest to działanie, które polega na wskazywaniu na przedmiot, który jest przedmiotem uwagi. Wskazywanie może być wykonane w sposób bezpośredni, np. przez wskazanie na przedmiot, lub w sposób pośredni, np. przez wskazanie na przedmiot, który jest przedmiotem uwagi.

Wskazywanie jest to działanie, które polega na wskazywaniu na przedmiot, który jest przedmiotem uwagi. Wskazywanie może być wykonane w sposób bezpośredni, np. przez wskazanie na przedmiot, lub w sposób pośredni, np. przez wskazanie na przedmiot, który jest przedmiotem uwagi.

Wskazywanie jest to działanie, które polega na wskazywaniu na przedmiot, który jest przedmiotem uwagi. Wskazywanie może być wykonane w sposób bezpośredni, np. przez wskazanie na przedmiot, lub w sposób pośredni, np. przez wskazanie na przedmiot, który jest przedmiotem uwagi.

Wskazywanie jest to działanie, które polega na wskazywaniu na przedmiot, który jest przedmiotem uwagi. Wskazywanie może być wykonane w sposób bezpośredni, np. przez wskazanie na przedmiot, lub w sposób pośredni, np. przez wskazanie na przedmiot, który jest przedmiotem uwagi.

Wskazywanie jest to działanie, które polega na wskazywaniu na przedmiot, który jest przedmiotem uwagi. Wskazywanie może być wykonane w sposób bezpośredni, np. przez wskazanie na przedmiot, lub w sposób pośredni, np. przez wskazanie na przedmiot, który jest przedmiotem uwagi.

Spis rzeczy.

	Str.
Spis rzeczy po francusku	VII
Spis tablic	IX
Oznaczenia	X
Zestawienie wzorów	XVI
Sprostowanie	XVIII
Rozdział I. Spadek napięcia w torach otwartych.	
§ 1. Wiadomości wstępne	1
§ 2. Tor obciążony w jednym punkcie	5
§ 3. Tor obciążony w wielu punktach	10
§ 4. Obliczanie sposobem wykreślnym.	14
§ 5. Tor niesymetryczny	19
§ 6. Obciążenie rozłożone równomiernie.	21
Rozdział II. Rozpływ prądów i spadki napięcia w torach zamkniętych.	
§ 7. Tor okrężny, obciążony w jednym punkcie	28
§ 8. Tor okrężny, obciążony w wielu punktach	33
§ 9. Tor, zasilany na krańcach napięciami różnemi, a obciążony w jednym punkcie.	38
§ 10. Tor, zasilany na krańcach napięciami różnemi, a obciążony w wielu punktach	42
Rozdział III. Rozpływ prądów i spadki napięcia w sieciach.	
§ 11. Sieć o jednym punkcie węzłowym.	46
§ 12. Sieć o wielu punktach węzłowych	49
§ 13. Rozwiązywanie równań sposobem wykreślnym	56
§ 14. Rozwiązywanie równań sposobem rachunkowym	71
§ 15. Stopniowe upraszczanie sieci	77
§ 16. Przekształcanie trójkąta w gwiazdę	84
Rozdział IV. Obliczanie na spadek napięcia.	
§ 17. Tor o przekroju jednostajnym	89
§ 18. Tor o jednostajnej gęstości prądu	91
§ 19. Tor o najmniejszej objętości	94
§ 20. Tor rozgałęziony o przekroju jednostajnym	100
§ 21. Tor rozgałęziony o jednostajnej gęstości prądu	101
§ 22. Tor rozgałęziony o najmniejszej objętości	102
§ 23. Tor rozgałęziony o stałej sumie przekrojów	107
§ 24. Tor zamknięty i sieć	112
§ 25. Tor wyrównawczy	116
Rozdział V. Obliczanie na gospodarność.	
§ 26. Koszt przesyłania prądu	120

	<i>Str.</i>
§ 27. Przekrój gospodarczo najkorzystniejszy	123
§ 28. Spadek napięcia gospodarczo najkorzystniejszy	126
§ 29. Spółczynniki gospodarcze	131
§ 30. Czas trwania największych strat	135
Rozdział VI. Obliczanie na nagrzewanie i wytrzymałość.	
§ 31. Nagrzewanie się przewodów	139
§ 32. Wytrzymałość mechaniczna	145
§ 33. Przebieg obliczania przekroju	147
Rozdział VII. Liczba punktów zasilających.	
§ 34. Sieci foremne	150
§ 35. Sieci nieforemne	154
§ 36. Liczba punktów zasilających gospodarczo najkorzystniejsza	156
Rozdział VIII. Układ wieloprzewodowy.	
§ 37. Zasada układu wieloprzewodowego	164
§ 38. Spadek napięcia i rozptył prądów	166
§ 39. Obliczanie przekroju	174
Rozdział IX. Prąd zmienny.	
§ 40. Rozptył prądów	179
§ 41. Spadek i strata napięcia, strata mocy	189
§ 42. Obliczanie przekroju	194
§ 43. Naskórkowość	199
§ 44. Projektowanie sieci	202
Rozdział X. Prąd wielofazowy.	
§ 45. Zasada układu wielofazowego	207
§ 46. Fazy obciążone jednakowo	210
§ 47. Fazy obciążone niejednakowo.	218
§ 48. Obliczanie przekroju	225
§ 49. Projektowanie sieci trójfazowej	236
§ 50. Porównanie układów przewodowych	246
Rozdział XI. Linja dalekonośna jednofazowa.	
§ 51. Indukcyjność	251
§ 52. Pojemność	261
§ 53. Uptywność	271
§ 54. Oporność pozorna	280
Rozdział XII. Linja dalekonośna trójfazowa.	
§ 55. Indukcyjność	296
§ 56. Pojemność i upływność	306
§ 57. Oporność pozorna	313
Skorowidz	321
Literatura	325

Calcul des conducteurs électriques.

	<i>Pages</i>
Table des matières.	
Signes.	X
Spécification des formules.	XVI
Chapitre I. Chute de tension dans les lignes ouvertes.	
§ 1. Considérations générales.	1
§ 2. Ligne chargée dans un point.	5
§ 3. Ligne chargée dans plusieurs points	10
§ 4. Méthode graphique de calcul.	14
§ 5. Ligne asymétrique.	19
§ 6. Charge uniformément répartie	21
Chapitre II. Distribution de courant et chute de tension dans les lignes fermées.	
§ 7. Ligne circulaire chargée dans un point	28
§ 8. Ligne circulaire chargée dans plusieurs points.	33
§ 9. Ligne chargée dans un point et alimentée à ses extrémités par des tensions diverses	38
§ 10. Ligne chargée dans plusieurs points et alimentée à ses extrémités par des tensions diverses.	42
Chapitre III. Distribution de courant et chute de tension dans les réseaux.	
§ 11. Réseau ayant un point de branchement	46
§ 12. Réseau ayant plusieurs points de branchement	49
§ 13. Solution graphique des équations	56
§ 14. Solution analytique des équations	71
§ 15. Simplification graduelle d'un réseau	77
§ 16. Transfiguration du triangle en étoile	84
Chapitre IV. Calcul par chute de tension.	
§ 17. Ligne à section constante	89
§ 18. Ligne à densité constante de courant.	91
§ 19. Ligne à volume minimum	94
§ 20. Ligne ramifiée à section constante	100
§ 21. Ligne ramifiée à densité constante de courant.	101
§ 22. Ligne ramifiée à volume minimum	102
§ 23. Ligne ramifiée à somme constante des sections	107
§ 24. Ligne fermée et réseau	112

VIII

§ 25.	Ligne de compensation	116
Chapitre V. Calcul économique.		
§ 26.	Frais de transport de l'énergie électrique.	120
§ 27.	Section la plus économique	123
§ 28.	Chute de tension la plus économique	126
§ 29.	Coefficients économiques	131
§ 30.	Durée des pertes maximum	135
Chapitre VI. Calcul au point de vue de l'échauffement et de la résistance mécanique.		
§ 31.	Echauffement des conducteurs.	139
§ 32.	Résistance mécanique.	145
§ 33.	Mode de calcul de la section.	147
Chapitre VII. Nombre de centres d'alimentation.		
§ 34.	Réseaux réguliers	150
§ 35.	Réseaux irréguliers.	154
§ 36.	Nombre, le plus économique, de centres d'alimentation	156
Chapitre VIII. Système à plusieurs conducteurs.		
§ 37.	Principe d'un système à plusieurs conducteurs	164
§ 38.	Chute de tension et distribution du courant.	166
§ 39.	Calcul des sections	174
Chapitre IX. Courant alternatif monophasé.		
§ 40.	Distribution du courant	179
§ 41.	Chute et perte de tension, perte de puissance.	189
§ 42.	Calcul de la section des conducteurs.	194
§ 43.	Effet Kelvin	199
§ 44.	Projet d'un réseau	202
Chapitre X. Courant alternatif polyphasé.		
§ 45.	Principe d'un système polyphasé	207
§ 46.	Phases uniformément chargées	210
§ 47.	Phases non-uniformément chargées	218
§ 48.	Calcul de la section des conducteurs	225
§ 49.	Projet d'un réseau triphasé	236
§ 50.	Comparaison de différents systèmes de canalisation électrique	246
Chapitre XI. Ligne monophasée à longue portée.		
§ 51.	Inductivité.	251
§ 52.	Capacité	261
§ 53.	Dérivation.	271
§ 54.	Impédance.	280
Chapitre XII. Ligne triphasée à longue portée.		
§ 55.	Inductivité.	296
§ 56.	Capacité et dérivation	306
§ 57.	Impédance.	313
	Index	321
	Bibliographie	32

Spis tablic.

	<i>Str.</i>
I Przewodność właściwa	6
II Koszt przewodów miedzianych	131
III Odnowienie i utrzymanie urządzeń	133
IV Czas użytkowania największego prądu i czas trwania największych strat	136
V Największy prąd dopuszczalny w miedzianych przewodach izolowanych (jedno i wielożyłowych).	142
VI Największy prąd dopuszczalny w miedzianych kablach obolwionych, zakopanych w ziemi pojedynczo lub po dwa razem.	143
VII Średnica drutów i linek	145
VIII Najmniejszy przekrój dopuszczalny ze względu na wytrzymałość mechaniczną	146
IX Spółczynniki liczbowe sieci foremnych	153
X Oporność 1 km przewodu żelaznego w Ω przy prądzie zmiennym o częstotliwości 50 okresów na sekundę	199
XI Porównanie objętości materiału przewodowego	250
XII Przenikalność magnetyczna przewodu żelaznego	257
XIII Grubość warstw izolacyjnych w kablach	257

Oznaczenia.

Wielkości fizyczne.

W zasadzie wielkości, tyjące się całego toru lub linii, znaczone literami wielkimi, a wielkości, tyjące się jednego przewodu lub bieguna — literami małymi. Prądy przewodowe i ich moce znaczone literami wielkimi, a prądy przyłożone i moce tych prądów — literami małymi.

- A — upływność wypadkowa toru lub linii w Ω^{-1} ; A^{is} — przez izolację; A^{ul} — od ulotu; A^{his} — od histerezy dielektrycznej;
- a — 1) upływność wypadkowa jednego przewodu lub jednego bieguna w Ω^{-1} ;
 a_{A_1} — przewodu A_1 ; a_A — bieguna A ; inne wskaźniki, jak przy A ;
 2) w liniach dalekonośnych — jeden ze współczynników (liczba rzeczywista);
- α — natężenie prądu, odbieranego równomiernie, na metr długości toru w A/m ;
- B — stan barometru w cm słupa rtęci;
- b — w liniach dalekonośnych — jeden ze współczynników (liczba rzeczywista);
- C — pojemność wypadkowa toru lub linii w μF ; C_{AA} — własna; C_1 — wypadkowa toru 1;
- c — pojemność wypadkowa jednego przewodu lub jednego bieguna w μF (przy wyprowadzaniu wzoru c' — w cgs); c_{AA} — własna przewodu A ; c_{BA} — wzajemna (wpływ przewodu B na A); c_{A_1} — wypad. przewodu A_1 ; c_A — wypadkowa bieguna A ; c_2 — w odcinku 2;
- γ — współczynnik, zależny od izolacji i temperatury;
- ΔE — spadek napięcia międzyprzewodowego w V ; $(-\Delta E)$ — wzrost; w prądach zmiennych — różnica algebraiczna; ΔE^+ — w dodatniej połowie sieci; ΔE^- — w ujemnej; ΔE^{12} — w fazie 12; ΔE_{pr} — od punktu p do r ; ΔE_p — od punktu zasilającego do punktu p ; ΔE_{dno} — dopuszczalny; ΔE_{max} — największy; ΔE_{sr} — średni; ΔE_k — gospodarczo najkorzystniejszy;
- $\overline{\Delta E}$ — strata napięcia międzyprzewodowego (różnica geometryczna) w V ; $(-\overline{\Delta E})$ — zysk; $\overline{\Delta E}^r$ — omowa; $\overline{\Delta E}_{AA}^l$ — od indukcji własnej; $\overline{\Delta E}_{BA}^m$ — od indukcji wzajemnej; $\overline{\Delta E}^l$ — od indukcji wypadkowej; $\overline{\Delta E}^b$ — składnik bezwzględny; $\overline{\Delta E}^w$ — składnik wiatowy; inne wskaźniki, jak przy ΔE ;
- Δe — spadek napięcia w jednym przewodzie w V ; w prądach trójfazowych — napięcia gwiazdowego; Δe^+ — w przewodzie dodatnim; Δe^- — w ujemnym; Δe^0 — w zerowym; Δe^1 — w fazie 1; inne wskaźniki, jak przy ΔE ;
- $\overline{\Delta e}$ — strata napięcia w jednym przewodzie w V ; w prądach trójfazowych — napięcia gwiazdowego; wskaźniki, jak przy ΔE , $\overline{\Delta E}$, Δe ;
- $\Delta \varepsilon$ — spadek napięcia oświetleniowego lub silnikowego w V ; wskaźniki, jak przy ΔE ;

- ΔI — spadek prądu przewodowego (różn. algebr.) w A ; $(-\Delta I)$ — wzrost; ΔI_{pr} — od punktu p do r ;
 $\overline{\Delta I}$ — strata prądu przewodowego (różn. geometr.) w A ; $(-\overline{\Delta I})$ — zysk; $\overline{\Delta I}^a$ — od upływności; $\overline{\Delta I}^e$ — od pojemności; $\overline{\Delta I}_p$ — ześrodkowana w punkcie p ;
 ΔP — strata mocy w torze lub linii w W ; ΔP^a — od upływności wypadkowej; ΔP^{iz} — o1 upływności przez izolację; ΔP^{ul} — od ulotu; ΔP^{his} — od histerezy dielektr.; ΔP_{pr} — od punktu p do r ; ΔP_{dzw} — dopuszczalna; ΔP_{max} — największa;
 Δp — strata mocy w jednym przewodzie lub w jednym biegunie w W ; Δp_{A_1} — w przewodzie A_1 ; Δp_A — w biegunie A ; inne wskaźniki, jak przy ΔP .
 Δt^0 — przyrost temperatury w $^{\circ}C$; Δt^0_{dzw} — dopuszczalny;
 ΔV — różnica napięć w V ;
 E — napięcie międzyprzewodowe w V ; w wielofazowych — skojarzone; E^1 , E^{12} — w fazie 1, 1-2; E^0 — w stanie jałowym; E^z — w zwarcu; E_1 , E_2 — 1) w punkcie 1, w punkcie 2; — 2) w sieci pierwotnej, wtórnej; E_p — w punkcie p ; E_{sr} — średnie; $\hat{E}$ — symbol; E — wartość chwilowa;
 e — napięcie przewodu względem ziemi w V ; w trójfazowych — gwiazdowe; $e+$ — w dodatniej połowie sieci; $e-$ — w ujemnej; e^A — w fazie A ; e_{kr} — krytyczne; $\hat{e}$ — symbol; inne wskaźniki, jak przy E ;
 — 1) stała dielektryczna;
 — 2) napięcie robocze (porównawcze) w V ; ε_1 — oświetleniowe; ε_2 — najwyższe między przewodami, — silnikowe;
 f — częstotliwość;
 G — przewodność toru lub linii w Ω^{-1} ; G_{pr} — od punktu p do r ;
 g — przewodność jednego przewodu w Ω^{-1} ; wskaźniki, jak przy G ;
 I — prąd przewodowy w A ; I^1 , I^{12} — w fazie 1, 1-2; I^A — w biegunie A ; I' — wyrównawczy; I^0 — 1) w biegunie 0, — 2) w stanie jałowym; I^z — w zwarcu; I_p — w punkcie p ; I_0 — 1) we pnium, — 2) w odcinku 0; I_2 , I_{II} — w odcinku 2, II; I_{pr} , I_{12} — od punktu p do r , od punktu 1 do 2; I_{dzw} — dopuszczalny; I_{max} — największy; $\hat{I}$ — symbol; I — wartość chwilowa;
 i — prąd odbierany lub prąd zasilania w A ; i^b — bezwatuowy; i^w — watowy; i' — składowy; i_p — przyłożony w punkcie p ; i_{pr} — przełożony z punktu p do r ;
 J — 1) największa światłość lampy w świecach;
 — 2) gęstość prądu przewodowego w A/mm^2 ; J_k — gospodarczo najkorzystniejsza;
 j — 1) prąd w układzie trójfazowym, płynący po boku trójkąta, w A ; j^{12} — w fazie 1-2; j_{dzw} — dopuszczalny;
 — 2) różnica prądów w A ;
 k — przewodność właściwa w $m/\Omega mm^2$; k^+ — przewodu dodatniego; k^- — przewodu ujemnego; k_1 , k_2 — 1) przewodu pierwszego, drugiego, 2) w sieci pierwotnej, wtórnej;
 L — indukcyjność wypadkowa toru lub linii w H ; L_{AA} — własna; L_1 — wypadkowa toru 1;
 l — indukcyjność wypadkowa jednego przewodu lub bieguna w H (l' — w cm); l_{AA} — własna przewodu A ; l_{A_1} — wypadkowa przewodu A_1 ; l_A — wypadkowa bieguna A ; l_1 — w odcinku 1;

- M — indukcyjność wzajemna toru w H ; M_{BA} — toru, złożonego z przewodów A i B ;
 m' — 1) indukcyjność wzajemna jednego przewodu w cm ; m'_{BA} — przewodu B na A ;
 2) współczynnik, zależny od stanu powierzchni przewodu;
 μ — przenikalność magnetyczna;
 P — moc prądu w W ; P' — prądu wyrównawczego; P_p — w punkcie p ; P_1 , P_2 —
 1) w odcinku 1, 2, — 2) w sieci pierwotnej, wtórnej; P_{pr} — prądu, płynącego od
 punktu p do r ;
 p — 1) moc prądu odbieranego lub prądu zasilania w W ; p' — prądu składowego;
 p_p — prądu, przyłożonego w punkcie p ;
 2) procent; p_e — spadku napięcia; $\bar{p}_e$ — straty napięcia; p_w — straty mocy;
 Q — ładunek elektr. w cgs ; Q_A — przewodu A ;
 R — oporność toru lub linii w Ω ; R_{zm} — dla prądu zmiennego; R_1 — w odcinku 1;
 R_{pr} — od punktu p do r ;
 r — oporność jednego przewodu w Ω ; r^0 , r^1 — przewodu 0, 1;
 S — współczynnik linjowy; $\hat{S}$ — symbol;
 T , t , τ — czas w godzinach; T — czas trwania największych strat; τ_i — czas użytko-
 wania największego prądu; τ_p — czas użytkowania największej mocy;
 t^0 — temperatura w $^{\circ}C$;
 u — w liniach dalekonośnych — oporność charakterystyczna linii (liczba zespolona);
 V — potencjał w cgs ; V_{AA} — własny przewodu A ; V_{BA} — wzajemny (wpływ prze-
 wodu B na A); V_A — wypadkowy przewodu A ;
 v — w liniach dalekonośnych jeden ze współczynników (liczba zespolona);
 Z — oporność pozorna toru lub linii w Ω ; Z^0 — w stanie jałowym; Z^z — w zwar-
 ciu; Z_{pr} — od punktu p do r ; $\hat{Z}$ — symbol;
 z — oporność pozorna jednego przewodu lub jednego bleguna w Ω ; wskaźniki,
 jak przy Z ;
 φ — kąt przesuwu fazy; $(+\varphi)$ — wyprzedzanie; $(-\varphi)$ — opóźnianie się; φ^0 —
 w stanie jałowym; φ^z — w zwarciu; φ_1 , φ_2 — 1) w pierwszym odcinku,
 w drugim, — 2) w sieci pierwotnej, wtórnej; φ_p — w punkcie p ; φ_{pr} — od
 punktu p do r ;
 ω — pulsacja $= 2 \pi f$.

Wielkość matematyczne.

- A , B — człony liczbowe w równaniach; A — tyczą się sieci rzeczywistych; B —
 umyślonych; A_1 , A_2 ... równają się sumie prądów składowych (i odbioru), wy-
 pływających z punktu 1, 2...
 a , b , c — 1) odległości między osiami przewodów w cm ; a_2 , b_1 , c_1 ... odległości
 przewodu A_2 , B_1 , C_1 .. od przewodu A_1 ; a_1' , b_1' , c_1' ... odległości
 odbitki zwierciadlanej przewodu A_1 , B_1 , C_1 od przewodu A_1 ;
 2) współczynniki liczbowe w równaniach; a — tyczą się sieci rzeczywis-
 tych; b — umyślonych; a_{11} , a_{22} — równają się sumie przewodności
 boków, zbiegających się w punkcie węzłowym 1, 2; a_{12} — równa s₁₂
 przewodności boku 1-2;
 3) c — wielkości stałe, niezmiennie;

- α, β — współczynniki liczbowe sieci foremných;
 D — średnica kabla, mierzona wewnątrz powłoki ołowianej, w cm ;
 d — średnica przekroju przewoźnika w cm ;
 Δv — poprawki;
 δ — umyślony odstęp między przewoźnikami w cm ;
 e — podstawa logarytmów naturalnych;
 h — głębokość zakopania kabla w ziemi w cm ;
 j — $\sqrt{-1}$;
 l — długość linii, toru (lub przewoźnika) w m (przy wyprowadzaniu wzorów teoretycznych — w cm ; w liniach dalekonośnych — w km); l_0, l_1, l_2 — odcinka 0, 1, 2; l_1, l_2 — w prądach stałych: długość toru zasilającego, boków sieci rozsyłowej; l_0, l_1, l_2 — w prądach zmiennych: długość toru zasilającego, boków sieci pierwotnej i wtórnej; l_{pr} — od punktu p do r ;
 λ — umyślona długość toru w m ; λ_1 — toru 1; λ_{ty} — od punktu t do y ;
 N — 1) liczba punktów zasilających albo stacji transformatorowych; N_1, N_2 — w sieci pierwotnej, wtórnej; N_k — gospodarczo najkorzystniejsza;
 2) chyb;
 n — liczba boków sieci;
 v — liczba boków, zasilanych z jednego punktu;
 r — promień przekroju przewoźnika w cm ;
 S — 1) obszar powierzchni, zajętej przez sieć, w m^2 ; S_1 — sieci pierwotnej; S_2 — sieci wtórnej lub rozsyłowej;
 2) obszar powierzchni zewnętrznej (płaszczka) przewoźnika w cm^2 ;
 s — przekrój przewoźnika w mm^2 ; s^+, s^-, s^0 — dodatniego, ujemnego, zerowego; s_0, s_1, s_2 — w odcinku 0, 1, 2; s_1, s_2 — w prądach stałych: przekrój przewoźnika zasilającego, rozsyłowego; s_0, s_1, s_2 — w prądach zmiennych: przekrój przewoźnika zasilającego, przewoźnika z sieci pierwotnej i wtórnej; s_{pr} — od punktu p do r ; s_k — gospodarczo najkorzystniejszy;
 Σl — suma długości boków sieci w m ; Σl_1 — sieci pierwotnej; Σl_2 — sieci wtórnej lub rozsyłowej;
 V — objętość wszystkich przewoźników wspólnego toru w cm^3 ;
 v — wartość niewiadomych x , podstawiona do równań;
 x, y — wielkości zmienne (np. długości toru) lub niewiadome (spadki napięcia w punktach węzłowych).

Wielkości gospodarcze.

- a — współczynnik kosztu; koszt $P = as + c$ (patrz ... P); a_1 — w sieci pierwotnej; a_2 — w sieci rozsyłowej lub wtórnej;
 b — koszt elektrowni na 1 W największego obciążenia;
 β — koszt bezpośredni 1 Wh , wysłanej z elektrowni;
 C — koszty zakładowe zakończenia toru na obu krańcach (wraz z urządzeniem punktu zasilającego); w prądach stałych: C_1, C_2 — w torach zasilających, w sieci rozsyłowej; w prądach zmiennych: C_0, C_1, C_2 — w torach zasil., sieci pierwotnej i wtórnej; C' — pojedynczego przewoźnika;
 c — współczynnik kosztu; koszt $P = as + c$ (patrz ... P); w prądach stałych: c_1, c_2 — w torach zasil., w sieci rozsyłowej; w prądach zmiennych: c_0, c_1, c_2 — w torach zasil., w sieci pierwotnej i wtórnej;

- F — koszty zakładowe; F' — zależne od liczby punktów zasilających lub stacji transform.; F_p — przewodów; F_e — elektrowni; F_t — transformatorów; F_1, F_2 — sieci pierwotnej, wtórnej; F_0 — cena zakupu; F_n — wartość po upływie n lat; $F_{\min}$ — najmniejsze;
- f, g — współczynniki kosztu; koszt stacji transformatorowej o mocy p watów ... $f + gp$;
- K — roczne koszty ruchu lub przesyłania prądu; K' — zależne od liczby punktów zasilających lub stacji transf.; K_a — pośrednie; K_b — bezpośrednie; K_1 — dla toru 1; $K_{\min}$ — najmniejsze;
- n — współczynnik gospodarczy; n_p — przewodzenia; n_e — wytwarzania;
- P — koszt 1 m zainstalowanego przewodu o przekroju jednej żyły s mm²; $P = as + c$;
- p — procent; p_a — na umorzenie; p_r — na odnowienie; p_t — na utrzymanie; p_e — od kosztu elektrowni; p_p — od kosztu przewodów;
- q — odsetka na oprocentowanie kapitału.

Wskaźniki.

- $a, b, c, \dots, p, r, \dots, z$
 1, 2, 3 ... α albo $\beta, \dots, n$ albo m
 A, B, C (góra) — w biegunie A, B, C ;
 A, B, C (dół) — w biegunie A, B, C ;
 $AA, BB, \dots$ (dół) — wpływ własny przewodu $A, B, \dots$;
 $BA, CA, \dots$ (dół) — wpływ przewodu B na A, C na $A, \dots$;
 $a, b, \dots$ (dół) — w punkcie a, b w punkcie $b, \dots$;
 $ab, bc, \dots$ (dół) — 1) w odcinku $ab, bc, \dots$;
 2) z punktu a do b, b do $c, \dots$;
 a (dół) — 1) punkt zasilający;
 2) (koszt) pośrednie;
 3) na umorzenie;
 a (góra) — upływność;
 α (dół) — znak ogólny na liczby:
 1, 2, 3, $\dots$;
 b (góra) — bezwzględny;
 b (dół) — (koszt) bezpośrednie;
 β (dół) — znak ogólny na liczby:
 1, 2, 3, $\dots$;
 c (góra) — pojemność;
 dzw (dół) — dopuszczalny;
 e (dół) — 1) elektrownia;
 2) wytwarzanie;
 his (góra) — histereza diel.;
 i (dół) — prąd;
 iz (góra) — wpływ przez izolację;
- k (dół) — gospodarczo najkorzystniejszy;
 kr (dół) — krytyczny;
 l (góra) — od indukcyjności własnej lub wypadk;
 m (góra) — od indukcyjności wzajemnej;
 m (dół) — po upływie m lat;
 max (dół) — największy;
 min (dół) — najmniejszy;
 n (dół) — po upływie n lat;
 p (dół) — 1) znak ogólny na litery $a, b, c, d, \dots$;
 2) moc;
 3) przewody;
 pr (dół) — znak ogólny na $ab, bc, cd, \dots$;
 r (góra) — omowy;
 r (dół) — odnowienie;
 sr (dół) — średni;
 t (dół) — 1) punkt węzłowy;
 2) transformator;
 3) utrzymanie;
 ul (góra) — ulot;
 v (dół) — napięcie;
 w (góra) — watowy;
 w (dół) — moc;
 y (dół) — umyślony kraniec toru;
 z (góra) — zwarcie;
 z (dół) — kraniec toru;
 zm (dół) — prąd zmienny;

Zestawienie wzorów.

	Prąd stały i 1-fazowy.	Prąd 3-fazowy.
Uwagi ogólne.	Prąd stały; te same wzory, $\cos \varphi = 1$. Układ trójprzewodowy; $E \dots$ napięcie podwójne; $\Delta E \dots \frac{3}{4}$ spadku napięcia podwójnego; $s_0 = \frac{1}{2} s$.	Układ gwiazdowy; $\Delta e \dots \frac{3}{4}$ spadku nap. dopuszczalnego; $s_0 = \frac{1}{2} s$; Układ trójkątowy; $e = \frac{E}{\sqrt{3}}$; $\Delta e = \frac{\Delta E}{\sqrt{3}}$.
Spadek napięcia; przekrój jednostajny	$s = \frac{2}{k \Delta E_{dzw}} \sum_{\alpha} \pm (i_p \cos \varphi_p) l_{pz}$	$s = \frac{1}{k \Delta e_{dzw}} \sum_{\alpha} \pm (i_p \cos \varphi_p) l_{pz}$
minimum objętości	$s_1 : \dots : s_n : \dots : s_n = \sqrt{I_1 \cos \varphi_1} : \dots : \sqrt{I_n \cos \varphi_n}$ $\lambda_3 = \sqrt{\frac{(I_3 \cos \varphi_3) l_{\varphi}^2}{I_n \cos \varphi_n}}$	
tor rozgałęziony	minimum $\lambda = \sqrt{\frac{\sum_{\alpha=1}^{\alpha=n} (I_{\alpha} \cos \varphi_{\alpha}) l_{\alpha}^2}{\sum_{\alpha=1}^{\alpha=n} I_{\alpha} \cos \varphi_{\alpha}}}$ teoret.	minimum $\lambda = \frac{\sum_{\alpha=1}^{\alpha=n} (I_{\alpha} \cos \varphi_{\alpha}) l_{\alpha}}{\sum_{\alpha=1}^{\alpha=n} I_{\alpha} \cos \varphi_{\alpha}}$ przybl.
Strata mocy; przekrój jednostajny	$s = \frac{2}{k \Delta P_{dzw}} \sum_{\alpha} I_{pr}^2 l_{pr}$	$s = \frac{3}{k \Delta P_{dzw}} \sum_{\alpha} I_{pr}^2 l_{pr}$

Gospodarność; tor pojedynczy	$S_k = \dot{I}_{\max} \frac{\eta_e}{\eta_p}$	
kilka torów zasilających	$\Delta E_k = \frac{2 \eta_p \lambda}{k \eta_e}$	$\Delta e_k = \frac{\eta_p \lambda}{k \eta_e}$
	$\lambda = \sqrt{\frac{\sum_{\alpha=1}^n (I_\alpha \cos \varphi_\alpha) I_\alpha^2}{\sum_{\alpha=1}^n I_\alpha \cos \varphi_\alpha}}$	
Punkty zasilające; przekrój jednostajny	$N = \sqrt[5]{\left(\frac{0,75 P S}{k s E \Delta E (\Sigma l)} \right)^4 n}$	$N = \sqrt[5]{\left(\frac{0,75 P S}{k s e \Delta e (\Sigma l)} \right)^4 n}$
Linje napo- wietrzne; pojemność	$l_{A_1} = 4,6 \left(\log \frac{\delta}{0,78 r_1} \right) 10^{-4} \dots H/km$ $c_{A_1} = \frac{0,0242}{\log \left(\frac{\delta}{r_1} \right)} \dots \mu F/km$ $\delta = \frac{b_1 b_2 \dots b_\alpha \dots b_n}{a_2 \dots a_\alpha \dots a_n}$	$\delta = \frac{\sqrt{b_1 b_2 \dots b_\alpha \dots b_n c_1 c_2 \dots c_\alpha \dots c_n}}{a_2 \dots a_\alpha \dots a_n}$
Kable; indukcyjność pojemność	$l_{A_1} = 4,6 \left(\log \frac{b}{0,78 r} \right) 10^{-4} \dots H/km$ $c_{A_1} = \frac{0,0242 \varepsilon}{\log \left[\frac{b}{r} \cdot \frac{D^2 - b^2}{D^2 + b^2} \right]} \dots \mu F/km$	$c_{A_1} = \frac{0,0483 \varepsilon}{\log \left[\frac{b^2}{r^2} \cdot \frac{(3 D^2 - 4 b^2)^3}{(4 b^2)^3} \right]} \dots \mu F/km$

Sprostowanie.

	<i>Zamiast</i>	<i>Powinno być:</i>
23 rys. 19	al_{ax}	ax
42 rys. 35	$i_1 - i_l$	$i_1 - i_b$
64 rys. 47	(2)	(2')
67 16 w. od dołu	$1 \frac{m}{\Omega \text{ mm}^2} = 1 \text{ mm}$	$1 \Omega^{-1} = 1 \text{ mm}$
70 rys. 53	(2)	(2')
142 tabl. V	$300 \text{ mm}^2 \dots 540 \text{ A}$	$300 \text{ mm}^2 \dots 525 \text{ A}$
161 rys. 107	s	s_2
185 rys. 125-III	$+ 36^\circ 30'$	$+ 36^\circ 50'$
189 rys. 128	$\overline{bc} = \Delta E_{as}$	$\overline{bc} = \Delta E_{as}$
214 rys. 137	$+ 36^\circ 30'$	$+ 36^\circ 50'$
215 rys. 138	$+ 36^\circ 30'$	$+ 36^\circ 50'$

Literatura.

Literatura w języku niemieckim.

- C. Hohenegg. „Anordnung und Bemessung el. Leitungen“; wydanie II-gie; 1897 r.
Rzecz przestarzała; traktuje obszernie metodę wykreślną i obliczanie na gospodarność.
- J. Herzog & C. Feldmann. „Die Berechnung elektrischer Leitungsnetze“; wydanie III-cie; Berlin; 1921.
Dzieło obszerne, obejmujące całokształt przedmiotu. Wykład niepedagogiczny.
- B. Soschinski. „Berechnung von Leitungsnetzen“; Lipsk; 1910.
Podręcznik dość obszerny w ujęciu niepedagogicznym.
- Phil. Häfner. „Stromverteilungssysteme und Berechnung elektrischer Leitungen“; wydanie II.
Podręcznik przystępny dla szkół technicznych.
- Herbert Kyser. „Die elektrische Kraftübertragung“; wydanie II-gie; Berlin; 1921.
Rozdział 1-szy tomu II-lego omawia dość gruntownie obliczanie linii daleko-
nośnych.
- J. Telchmüller. „Die elektrischen Leitungen“ Sztutgard.
- H. Gallusser & M. Hausmann. „Theorie und Berechnung el. Leitungen“; Berlin; 1897,
Broszurka niewielka, przystępna, a pełna treści.
- Dr G. Roessler. „Die Fernleitung von Wechselströmen“; Berlin; 1905.
Dzieło omawia analityczne obliczanie linii daleko-
nośnych.
- Dr C. Breitfeld. „Berechnung von Wechselstrom-Fernleitungen“; wydanie II-gie; Brun-
świk.
Popularyzacja dzieła G. Roesslera.
- Dr Helmuth Eimer. „Die wirtschaftlich günstigste Spannung für Fernübertragungen
mittels Freileitungen“; Berlin; 1914.
Praca doktorska. Wykreślne ujęcie przedmiotu.
- Dr W. Majerczik. „Die Berechnung el. Freileitungen nach wirtschaftlichen Ge-
sichtspunkten“.
Praca doktorska.

Literatura w języku francuskim.

- E. Gérard. „Leçons sur l'électricité“; tom II-gi; Paryż. Obliczanie przewodów po-
traktowane dość pobieżnie, a niezbyt przystępnie.
- R. Swyngedauw. „Le courant alternatif. — Lignes de transmissions“; Paryż.

- W. E. Goldsborough. „Distribution par courants alternatifs“; tłumaczył H. De Vorgès; Paryż
- J. A. Montpellier et F. A. C. Perrine. „La construction et l'établissement des canalisations électriques industrielles“; Paryż.
- V. Neveux. „Stations Centrales“; tom II i III; Paryż.
- C. Gruet. „Transport et distribution de l'énergie“; Paryż.
- Teichmüller. „Canalisations électriques“; tłumaczył P. Breuil; Paryż.
- P. Maurer. „Calcul pratique des conducteurs dans les installations électriques“; Paryż.
Podręcznik traktuje tylko tory otwarte i nadaje się przy projektowaniu nie-wielkich urządzeń.
- J. Pionchon et Th. Heilmann. „Guide pratique pour le calcul des lignes électriques aériennes à courants alternatifs simples et triphasés“; Paryż.
- G. Roessler. „Lignes à courants alternatifs“; tłumaczył E. Steinmann; Paryż.

Inne wydawnictwa autora.

- Ein neues System zur Bekämpfung von Grubenbränden von J. Krzyżanowski und S. Wysocki; Berlin; 1903 (wyczerpane).
- Nouveau système pour combattre les incendies dans les mines par J. Krzyżanowski et St. Wysocki. Paris; 1904 (wyczerpane).
- Urządzenia elektryczne do siły i światła. Podręcznik kieszonkowy elektrotechniki praktycznej z uwzględnieniem montażu, dozoru i obsługi, ułożył Stanisław Odrowąż Wysocki. Wydanie trzecie uzupełnione; Gebethner i Wolff; 295 str.; 235 rys.
- Opisowy słowniczek elektrotechniczny. Wydawnictwo „Koła Elektrotechników“; (wyczerpane).
- Kalendarz Elektrotechniczny na rok 1922 i 1923 redagował prof. St. Odrowąż Wysocki. Wydawnictwa rok drugi.
- Terminy elektrotechniczne. Wydawnictwo „Przeglądu Elektrotechnicznego“; (wyczerpane).
- Przepisy i normy elektrotechniczne „Związku Elektrotechników Niemieckich“, przetłumaczone pod redakcją Stanisława Odrowąż Wysockiego. Wydawnictwo „Związku Elektrowni Polskich“; 363 str.